Landsforeningen
MARTIN A. HANSEN

Nyhedsbrevet nr. 24

JUNI 2022

Kære medlemmer,

Når man bliver mor, opleves døgnet på en ny måde. Det lille barn, der lander i ens arme, kommer fra en anden verden – en verden, hvor nat og dag er fremmede begreber. Vores lille søn blev født i januar, hvor mørket dominerede alle døgnets timer. Men så skete der noget i nætterne, når jeg sad der og ammede. Fuglene begyndte at synge om natten, og dagens lys åd sig ind på det buldrende mørke. Disse skift er lige forunderlige år efter år. Ikke altid har jeg været glad, når lyset har fyldt mere. Hvis sindet ligger i dvale, eller er i smerte, så føles det insisterende og besværligt når lyset kommer. Men i år er jeg lykkelig, med min ene lille dreng i favnen, og den anden lille dreng i sin varme seng. Lyset er her allerede.

Martin A. Hansen skriver også om lyset i det lille, sansemættede essay Sommerluft: "Atter lidt lysere, brat lysere. Lysets stille Vækst kan man ikke følge, den er for fin for et Menneske." Men lyset skrider frem sammen med fuglefløjtene og alle de dufte, som sommermorgen-brisen sender med. Og så: "Dér er Morgenrøden paa Himmelen, let og skælvende. Rosenfingrede Daggry."

Uanset om sommerens lys og varme resonerer i dig, eller om det kommer ubelejligt, så ønsker jeg dig en frydefuld og fredfyldt sommer. Her kommer Landsforeningens nyhedsbrev nr. 24. Rigtig god læselyst.

Ida Gammelmark
Formand for Landsforeningen Martin A. Hansen

Indhold

309: Formandsberetningen ved generalforsamlingen
310: Bestyrelsens forslag til aktivitetsplan for 2022
311: Referat af generalforsamlingen 2022
312: Fødselsdagsfejring den 20. august i Strøby præstegårds kirkelade
313: Seminar om Martin A. Hansen og kunsten
314: Seminar på Hadsten Højskole: Martin A. Hansen og Heretica
315: Ole Malling: Mindeord over Hans-Ole Hansen, Dagbladet onsdag den 12. maj 2021.
316: Fra Lise Søelunds bog Pen, pensel og penselstrøg. Kap 10: ”Mindet om de drabelige konsekvenser”.
317: Ole Juul: Som fuglespor i sne. Ole Wivel og kristendommen. 200 sider. 270 kroner. Hovedland.
318: Som fuglespor i sne – en præsentation af Ole Juuls bog om Ole Wivels kristendomsopfattelse v. Henning Nørhøj.
319: Martin A. Hansen og kunsten. Her bringer vi en række billeder, som er dukket op af gemmerne.
320: Ole Juul: Vi har brug for digterne. Kronik i Jyllands Posten 30. april 2022
321: Mette Lise Rössing: At se naturen fra et tog. Et uddrag af Martin A. Hansens til sin forlovede, Vera.
322: ”Flygtning”. Digt af Martin A. Hansen.

309: Formandsberetning – 2022

1. Ida Gammelmarks beretning:

Kære alle,
Hermed en lille formandsberetning fra mine første måneder som formand for Landsforeningen, inden Henning tog over.

Jeg vil som det første række en stor tak til bestyrelsen for at tage så såre godt imod mig, da jeg tiltrådte som formand i forsommeren sidste år. Det er ikke et let skifte at gå fra en rutineret, garvet type som Ole, der har erfaring, viden og visdom, til et ungt menneske som jeg selv, stadig meget grøn i det meste af min færden, og endda med to små børn og studier. Ikke desto mindre har jeg følt mig meget beæret og haft meget mod på den opgave, der er blevet stillet. Jeg er ikke i tvivl om, at jeg i samarbejde med de gode kræfter i foreningen kan videreføre det gode arbejde, og jeg er meget stolt over at være en del af det flittige og kloge selskab her. Landsforeningen er helt særlig, med sin åbenhed og uhøjtidelige tilgang til formidlingen af Martin A. Hansens forfatterskab, der – som jeg forstår ham – er helt den rette ånd. Enhver der har læst det fine, hudflettende lille essay Jakob Ærlig og andre gode bøger ved, at Hansen havde lidet til overs for litterær dømmesyge og selvhævdende, snobbet litteratur-formidling.

En særlig tak skal lyde til Henning for at tage opgaven som konstitueret formand så kyndigt på sig. Jeg har været helt rolig hele min barsel og vidst, at foreningen var i vældigt gode hænder. Mette Lise – også en stor tak for dit utrættelige engagement i at udbrede kendskabet til din fars forfatterskab. Det er en arv du forvalter både smukt, klogt og helt ufatteligt generøst, og nu også alene som allernærmeste familie. Du skal vide, at du har min dybeste respekt og opbakning til dine ønsker for din fars eftermæle. Og kære medlemmer – tak for, at I læser Martin A. Hansen, tak fordi I besøger digterruter og gravstene, samlinger og seminarer rundt om i landet. Det er kærligheden og glæden ved fortællingerne og tankerne, der lader en forfatter slå rod i den nye generation.

Jeg ved, at Henning vil fortælle om én af 2021's helt store højdepunkter for Landsforeningen, nemlig åbningen af Lille Salum på Liselund højskole d. 20. august sidste år. Det var en meget flot og festlig dag – og godt besøgt af mange medlemmer, "venner" af foreningen og andre interesserede. Jeg vil blot sige for nu, at rummet er blevet meget smukt, indholdsrigt og, vil jeg sige, forunderligt. Lige fra en pibe og et kort over Sandø, over den berømte skydedør med Don Quijote og det skrivebord, forfatteren sad ved, til puder i stof vævet af Vera. Vi kan som forening være utrolig stolte af den samling. Landsforeningen har som bekendt en arbejdsgruppe, der går under navnet Århus-gruppen. Det er ikke en modstandsgruppe eller en bølle-bande, selvom det lyder som en, men en samling af folk, der på den ene eller anden måde har beskæftiget sig indgående med Martin A. Hansens forfatterskab. Arbejdsgruppen fungerer som en sparrings- og netværksgruppe, og den har vist sig i mange tilfælde at være en god hjælp for mig, når jeg skal orientere mig i landskabet af Martin A. Hansen-formidlere og -kendere. Vi afholder møder mindst én gang i kvartalet.

Det er i Århus-gruppen, hvor ideen til den kommende udgivelse "For Barnets Frihed – Martin A. Hansen og skolen" blev født, og til denne udgivelse har Landsforeningen for nylig fået de 15.000 kr. vi manglede tilskikket af Stevns Brand Fond. "For barnets frihed – Martin A. Hansen og skolen", som er en (gen)udgivelse af Martin A. Hansen og skolen fra 1968 og en samling af små artikler, skrevet af gode folk som Ole Juul, David Bugge og Jens-Peter Noes Olesen, som I måske husker fra sidste generalforsamling. Bogen er planlagt til udgivelse i august/september i år.

Her til slut vil jeg benytte lejligheden til at sige, at jeg håber, at I ved, at jeg er meget lydhør og åben overfor forslag og andet, I hver især skulle have på hjerte. Netop fordi det er et stort generationsskifte vi har lavet, så er det vigtigt, at vi taler meget og godt sammen. Og jeg skal sige jer: Nok er jeg ung, men jeg kan tåle lidt af hvert kan I tro, og jeg er ikke ømskindet.

Og på den opfordring vil jeg give ordet videre til den gode Henning, som jeg synes I skal give en stor hånd!

2. Henning Nørhøjs beretning

Fra 1. december 2021 gik Ida Gammelmark på barsel, og jeg har så fungeret som formand for Landsforeningen. Fra 1. maj er Ida igen formanden.
Det er en meget aktiv bestyrelse, hvis arbejde jeg nu skulle stå i spidsen for. Mangt og meget var sat i gang i løbet af efteråret. Det skulle nu videreføres. Men jeg vil begynde med Martin A. Hansen stuen på Liselund – eller Lille Salum, som vi har navngivet samlingen.

Lille Salum og samarbejdet med Liselund

Indvielsen den 20. august 2021 blev festlig og afspejlede en glæde over, at vi nu kunne vise den samling frem, som stod tilbage på Salum – og som blev skænket af arvingerne, Mette Lise Rössing og Hans-Ole Hansen til Landsforeningen. Liselund har ved indflytningen været meget imødekommende. Vi fik den bedste af stuerne, synes vi, en hjørnestue mod sydvest, hvor solen gennem de store smukke vinduer kaster sit lys på bøger, billeder og Veras puder.

Samlingen på Liselund er nu blevet et naturligt samlingssted for bestyrelsen og udvalgsmøder. Og med stor tilfredshed kan jeg konstatere, at Lille Salum hurtigt blev sat ind på Liselunds hjemmeside som en integreret del af Liselunds og seniorhøjskolens profil. Samlingen nyder stor interesse fra kursisternes side, og det kan alt i alt konstateres, at stuen i sig selv er med til at øge kendskabet til forfatterskabet.

Med daværende forstander Morten Dyssel indgik jeg den aftale på Landsforeningens vegne, at der ikke skulle være nogen aftale vedrørende højskolens brug af lokalet. Det skal forstås sådan, at vi valgte ikke at opstille regler for brug af samlingen. Blot dette: Stuen skulle omfattes af en behørig respekt, men ikke stå aflåst, men være frit tilgængelig. Vi skulle så løbende og i alt fald én gang årligt evaluere, hvordan det gik med brugen af lokalet. Samlingen skal registreres, hvilket vil gå i gang for alvor i løbet af sommeren 2022 og fremover. Mangt og meget står stadig i kasser i Liselunds kælder og vi har i øvrigt ikke på nuværende tidspunkt det fulde overblik over samlingens indhold, dvs. bogsamlingen, breve, tegninger kortskitser m.m. I denne

sommer vil Jørgen Jørgensen og forfatterens oldebarn Tobias for alvor gå i gang med en registrering af samlingens indhold.

I løbet af vinteren blev der installeret en såkaldt touchskærm, hvor man kan gå ind og hente lydoptagelser, film og videooptagelser, der relaterer til Martin A. Hansens forfatterskab. Det har givet Lille Salum en ekstra dimension og anvendelighed. Indretning inkl. touchskærmen er stort set dækket af en bevilling fra Trelleborgfonden.

Jeg har i vinterens løb haft fornøjelsen at introducere Lille Salum for et par foreninger, grupper og enkeltpersoner. Den 21 maj, hvor vi har temadag på Liselund, fremviser jeg samlingen for medlemmer af Dansk Forfatterforening, som også har møde denne dato på Liselund.

Liselund seniorhøjskole fik ny forstander medio februar, nemlig historikeren og museumsmanden Kim Jacobus Paulsen. En væsentlig sidegevinst ved valget af Kim Paulsen som forstander er tydeligt nok, at han har en særlig interesse i Martin A. Hansen. Med Kim Paulsen som forstander for Liselund ser vi således frem til et engageret og givende samarbejde. Samarbejdet udmønter dig foreløbigt i, at Liselund Højskole og Landsforeningen sammen indbyder til tema-mødet den 21. maj. Hertil. kommer, at et ugekursus i slutningen af september med overskriften Som ild og vand drejer sig om forholdet mellem Karen Blixen og Martin A. Hansen. Hvem der så er ”ild” og hvem der er ”vand”, kan I så selv gætte. Endelige vil jeg også nævne, at jeg blev valgt ind i Liselund højskoles bestyrelse sidste sommer. Det giver naturligt nok en nær tilknytning mellem Landsforeningen og højskolen.

Udgivelser – Kunstbogen

På Lille Salum har vi en række tegninger og malerier af Martin A. Hansen. I 1989 var der en udstilling i bispegården i Roskilde, der viste nogle af Martin A. Hansens tegninger og malerier, og i den forbindelse blev der udgivet et hæfte Med en omstilling i øjet med gengivelse af de udstillede malerier, samt en række artikler om værkerne. Landsforeningens bogudvalg er i gang med en ny udgivelse af dette hæfte, der nu får mere karakter af en egentlig bog. Her genoptrykkes ikke alene de fleste af de gamle artikler, men her kommer så nye

artikler til, samt nye tegninger og malerier, som nu hænger på Lille Salum. Denne kunstbog tænkes udsendt i det tidlige efterår og skal danne grundlag for et seminar om Martin A. Hansen og kunsten. Vi har netop fået godkendt endnu en ansøgning fra Trelleborgfonden i samarbejde med Sydbank.

Boghæfte om Martin A. Hansens tanker til tiden er en naturlig forlængelse af opsætningen af planchestandere ved Strøby præstegård indeholdende 9 tekster udvalgt af Jørgen Jørgensen, som indeholder tekster om samfund, pædagogik, folkelighed, kristendom mv af Martin A. Hansen. Boghæftet ventes udgivet allerede ved Martins A. Hansens fødselsdag den 20. august. Rutebogen er ved at være udsolgt. Det skyldes uden tvivl, at digterruten på Stevns besøges af langt flere end tidligere. Måske en udløber af den stigende lyst til vandringer og til i øvrigt at være turist i vort eget land. Vi har spurgt Anders Thyrring Andersen om at foretage nødvendige korrigeringer af den hidtidige tekst. Vores tilslutning til Danske Digterruter skal naturligvis med i bogen.

Og så skal det nævnes, at Ole Juul her pr. 1. april på forlaget Hovedland fik udgivet sin bog om Ole Wivels kristendomssyn og kirkekritik med titlen: Som fuglespor i sne. Heri er også et afsnit om mødet mellem Martin A. Hansen og Ole Wivel. Bogen skal læses, for den giver os ny indsigt i Ole Wivels lyrik og særlige forhold til kristendommen. Jeg tager dette med i formandsberetningen, fordi jeg opfatter Ole Juuls litterære arbejde som en frugt af engagementet i Landsforeningens bestyrelse.

Digterruten

Vi er nu med i Danske Digteruter, som i alt omfatter 14 digterruter landet over. Der er etableret en fælles hjemmeside og der har været afholdt et fællesmøde i Odense med repræsentanter for de 14 digteruterne. Gunnar Kragh og jeg varetager Landsforeningens kontakt til Danske Digterruter. Digterruten på Stevns har som lige nævnt fået en udvidelse i form af 3 stk. planche-standere produceret af tømrerfirmaet Bondeskovgård. Vores tilrettelægger af bog-materialer Renè Malchow har designet selve plancherne. Resultatet kan vi være stolte af. Planchestanderne blev færdige og opstillet midt i vinter på en nyskabt plads bag præstegården og lige ved mindestenen.

Og plancherne blev indsat i begyndelsen af marts. Pladsen hedder naturligvis Martin A. Hansen Pladsen. På planchestanderne er nu indsat 18 plancher, dels med de 9 tekster Tanker til tiden, dels fotos, tegninger og en kronologi over Martin A. Hansen liv og værker. Endelig er der indsat et nyt rutekort i den hidtidige planchestander. Tilbage er så ønsket om at få opstillet to bænke ved standerne. Det hele vil blive fremvist og indviet den 20. august. Udgifterne er betalt af fondsmidler, som er formidlet gennem Danske Digterruter, som vi nu er blevet en del af.

Seminarer

Vi har mht. til en genoptagelse af seminarer været hæmmet af Coronaepidemien. Et hurtigt planlagt seminar i samarbejde med folkeuniversitet Skærum Mølle i november måtte aflyses.

Vi havde regnet med at kunne markere 13. marts i Lille Heddinge sognegård, datoen for første dagsbogsnotat i Løgneren. Det måtte vi opgive, da de personer, som vi havde satset på, bl. skuespilleren Jems Albinus, ikke var til at få kontakt til. Alt i alt var vi også tøvende med tilrettelæggelsen, da vi ikke var klar på, hvornår corona restriktionerne ville blive ophævet.
Vi har planlagt seminar eller temadag som tidligere nævnt sammen med Liselund Højskole lørdag den 21. maj med overskriften: Eksistens – skole – historie.

Lørdag den 20. august fejres Martin A. Hansens fødselsdag - traditionen tro - med indvielse af Martin A. Hansen pladsen. Hovedforedraget holdes af Kim Lembek, som har oversat den islandske digter Jón Kalman Stefanssons romaner. Jón Kalman er ikke blot kender af Martin A: Hansens forfatterskab, men vedkender sig en afgørende påvirkning og inspiration fra denne.

Lørdag den 29. oktober er der igen seminar. Temaet er Martin A. Hansen og kunsten. Seminaret afholdes på Galleri Emmaus, Haslev. Og så skulle vi gerne kunne indbyde til endnu et seminar – og det i det jyske område, som vi har forsømt. Hadsten Højskole bliver sikkert stedet.

Hjemmesiden

Vi har længe savnet en opdateret hjemmeside – og en hjemmeside, der har mere enkel og bedre gav et overblik over Landsforeningens aktiviteter.
Det er nu lykkedes. Hjemmesiden er opdateret. Og som noget nyt rummer selve hjemmesiden også digterruten, Dvs den nye hjemmeside som er blevet til i samarbejde med landsorganisationen Danske Digteruter.

Så er der kommet en salgsside på hjemmeside. Signe Rössing, som fremover står for bogsalget har indlagt en side, hvorfra bøger kan bestilles direkte og man betaler som ved andre netkøb. Salgssiden er under opbygning. Signe kan kontaktes på mail: sj.roessing@gmail.com .

Til sidst

Som det fremgår af beretningen, er der mange aktiviteter i gang i Landsforeningen. Ja, måske er vi den landsforening for et forfatterskab, som p.t. gør mest for at udbrede kendskabet til sin forfatter. Jeg tror, det skyldes, at vi har med et forfatterskab at gøre, som igen vinder stigende opmærksomhed. Martin A. Hansen læses igen. Hans forfatterskab genopdages som svar på det, vi er begyndt at spørge til: sammenhæng i vort liv, identitet, rodfæstethed og mening. Det at være til både som borger, som sig selv i egen værdi og som søgende og spørgende. Og så er vi i Landsforeningen velsignet med nogle ildsjæle, der aldrig kan blive færdige med at se nye sider, muligheder og nye dybder i forfatterskabet. Tak til alle, der praktisk, forskningsmæssigt og med formidlingen af forfatterskabet gør denne Landsforening virksom og væsentlig. En særlig tak vil jeg rette til Mette Lise Rössing for hendes store arbejde dels med regnskabet – og dels for den støtte og hjælpsomhed og for mig helt nødvendige sparring. Uden Mette Lise hjælp var jeg vist ikke kommet godt fra at være konstitueret formand. Til sidst en tak til alle, der slutter op som medlemmer og gør vort arbejde muligt.

310: Bestyrelsens forslag til aktivitetsplan for 2022

Bogprojekter

Bogprojekterne kan deles mellem de udgivelser, der kommer direkte fra Landsforeningen – altså uden forlag – og udgivelser via forlag.

I bestyrelsen arbejder vi på flg udgivelser i 2022:

1. Med en omstilling i øjnene – om Martin A. Hansens kunst
2. Boghæfte om Martin A. Hansens tanker til tiden
3. Genoptryk af Rutebogen.
4. For barnets frihed – Martin A. Hansen og skolen (udgives på forlag)

Seminarer

- 21. maj: Eksistens – skole – historie. Seminar i samarbejde med Liselund
- 29. oktober: Martin A. Hansen og kunsten. Galleri Emmaus, Haslev
- Ultimo november: Seminar på Hadsten Højskole (?)

Begivenheder

- 23. april: Generalforsamling på Galleri Emmaus. Foredrag ved Ole Juul: Degnen på Sandø
- 20. august: Fødselsdagsfejring af forfatteren og indvielse af Martin A. Hansen Pladsen. Strøby sognegård. Foredrag om den islandske digter Jón Kalman Stefánsson ved oversætter Kim Lembek. Uddeling af Martin A. Hansen Prisen

Nyhedsbreve

- Nyhedsbrev nr. 24 - udkommer maj
- Nyhedsbrev nr.25 - udkommer november

311: Referat af generalforsamlingen 2022

Referat for generalforsamling 2022 lørdag d. 23. april i Emmaus på Haslev Højskole.

Dagsorden iflg. vedtægterne:

1. Valg af dirigent: Bestyrelsen foreslog Ole Juul. Forslaget blev vedtaget. Ole præsenterede dagsordenen og konkluderede at generalforsamlingen var rettidigt indvarslet og dermed beslut-ningsdygtig. Der var indkommet et forslag til dagsordenen – ligeledes rettidigt.

2. Valg af referent: Bestyrelsen foreslog Søren Thomsen. Forslaget blev vedtaget.

3. Formandens beretning: Formand Ida Røikjær Gammelmark takkede for modtagelsen hen over det forgange år. Hun oplever stor tillid til hendes formandskab. En særlig tak til Henning Nørhøj for at løfte opgaven som konstitueret formand, mens Ida er på barsel. Ligeledes en stor tak til Mette Lise Rössing for at løfte arven som nærmeste familiemedlem til Martin A. Hansen.

Formanden fremhæver endvidere Lille Salum på Liselund og Aarhus gruppen, der for tiden arbej-der på udgivelsen af bogen For barnets frihed – Martin A. Hansen og skolen. Endelig inviterede formanden til en fortsat samtale mellem foreningens medlemmer og formanden.

Konstitueret formand Henning Nørhøj fortsætter beretningen. Lille Salum er allerede blevet et naturligt samlingspunkt for bestyrelses- og udvalgsmøder, og der er samtidig stor interesse fra høj-skolens side. I den forbindelse er Henning Nørhøjs medlemskab af Liselunds bestyrelse med til at sikre et tæt forhold mellem landsforeningen og højskolen. Henning berettede dernæst om kom-mende bogudgivelser og arbejdet med digterruten – planlægning af seminarer og arbejdet hjemme-siden, der er blevet opdateret, således at de to forhenværende sider nu er lagt sammen til én hjem-meside.

Generelt er der rig aktivitet i foreningen og der opleves en stigende interesse for forfatterskabet, takket være ildsjæle der konstant arbejder for udbredelsen af kendskabet til Martin A. Hansens virke.

Spørgsmål/bemærkninger til beretningen
Signe Rössing bemærker, at der er lidt justeringsbehov på salgssiden, men det kommer til at virke inden længe.
Ole Juul bemærker at samarbejdet mellem Liselund og Landsforeningen i forhold til Lille Salum er en særlig gevinst.

Beretningen er taget til efterretning. Der henvises i øvrigt til den udsendte skriftlige version.

4. Bestyrelsens forslag til aktivitetsplan for 2022: En skriftlig version af bestyrelsens forslag til aktivitetsplan for 2022 blev uddelt og gennemgået af Henning Nørhøj. Der var ingen spørgsmål eller bemærkninger. Forslaget blev taget til efterretning.

5. Rettidigt indkomne forslag fra medlemmerne: Der var indkommet et forslag om at lade be-styrelsen overveje en udgivelse af Martin A. Hansens lyriksamling.

Ole Juul kommenterede: Selvom Martin A. Hansen selv tenderede til at underkende værdien af sin lyrik, er den bestemt en udgivelse værd. Ole Juul og Jørgen Jørgensen har tidligere beskæftiget sig med dette emne, hvorfor de allerede har et forarbejde liggende og er indstillet på arbejde videre med dette.

Henning Nørhøj tilføjer: Lyrikken kan betragtes ligesom kunsten. Martin A. Hansen siger om beg-ge dele, at han ikke er lyriker eller kunstner, men begge dele indeholder væsentligt kvalitet. Ud-bredelsen af kendskabet til kunsten har allerede bragt glæde, så hvorfor ikke gøre det samme med lyrikken.

Forslaget finder opbakning hos generalforsamlingen.

6. Fremlæggelse og godkendelse af regnskab for 2021: Mette Lise fremlagde regnskabet for 2021 med den indledende bemærkning at det forgangne år regnskabsmæssigt har været et voldsomt år. Som følge af væsentlige fondsbevillinger var de samlede indtægter i 2021: 272.660 kr. mod 71.020 kr. i 2020. De samlede udgifter i 2021 ender på 134.712 kr. mod 94.770 kr. i 2020. Det giver et resultat på 137.948 kr. i 2021. Det bemærkes i denne sammenhæng, at det nævneværdige overskud i høj grad skyldes at fondsbevillinger til arbejdet med Martin A. Hansen arkivet og opstilling af plancher ved Martin A. Hansen pladsen ved Strøby er indkommet i 2021, mens væsentlige udgifter i forbindelse med disse projekter først afholdes i 2022.

Mette Lise tilføjer endvidere at Signe Jyde Rössing har overtaget koordineringen af bogsalget. Det har i det forgangne år også været en stor opgave at få skiftet bank.

Regnskabet er godkendt at bestyrelse og bilagskontrollanter. Regnskabet godkendes af generalforsamlingen.

7. Fremlæggelse og godkendelse af budget for 2022 og fastlæggelse af kontingent for 2023: Indtægter i Alt: 38.600. Udgifter i Alt: 55.600. Budgetteret resultat: -17.000 kr.
Fonde indestående pr. 31.03.2022: 6.408 til Plads i Strøby, 15.000 til bogudgivelse.
Der er ingen spørgsmål. Generalforsamlingen godkender budgettet.

Fastlæggelse af kontingent: Kontingentet fastholdes på det nuværende beløb.

8. Valg til bestyrelsen: Der er ingen er på valg.

9. Valg af to suppleanter: Karen Secher Jensen er villig til at fortsætte som suppleant. Søren Thomsen er ikke på valg.
Der er fortsat opbakning til Karen Secher Jensens, som dermed fortsætter.

10. Valg af bilagskontrollanter: Bo Michael Hansen er ikke på valg i år. Lars P. Asserhøj er på valg og er villig til at fortsætte. Der er fortsat opbakning til Lars P. Asserhøj, som dermed fortsætter.

11. Eventuelt – under punktet kan der ikke sættes forslag til afstemning: Der spørges til status på ny-indspilningen af Løgneren? Svar: Der forhandles stadig.
Kommentar: Ros til nyhedsbrevet.

Referent: Søren Thomsen

312: Fødselsdagsfejring den 20. august

Sted: Strøby præstegårds kirkelade

Programmet for dagen:

13.00 i Kirkeladen: Velkomst v/ Ida Gammelmark og Mette Lise Rössing, sang, smørrebrød og foredrag v/ Kim Lembek. Jon Kalmán Stefánssons forfatterskab.

14.15 på Martin A. Hansen Pladsen: Her fortæller Gunnar Kragh om tilblivelsen af planchestandere og Jørgen Jørgensen fortæller om planchernes indhold. Det vil her være muligt at købe boghæftet Tanker til tiden for 20 kr.

15.00 på bænkepladsen: Vin og kransekage. Henning Nørhøj læser tekster og knytter kommentarer til. Udnævnelse af æresmedlem

16.15 i Kirkeladen: Kaffe og kage, sang, Uddeling af Martin A. Hansen prisen

Tilmelding til Mette Lise Rössing senest en uge før pr. adresse: Slagelse Landevej, 4242 Boeslunde eller mail: roessing@mail.dk.

313: Seminar om Martin A. Hansen og kunsten

Lørdag den 29. oktober 2022
Emmaus – galleri og kursuscenter, Højskolevej 9, 4690 Haslev
Landsforeningen Martin A. Hansen i samarbejde med Emmaus – galleri og kursuscenter

”Om Maleri ved jeg en Del, jeg har nemlig forhen malet lidt og ved hvordan det ikke skal være” – skriver Martin A. Hansen med mild ironi i sit essay fra 1954, ”Maleriet der endte i Ilden”.

Martin A. Hansen tegnende ofte før hans skrev. Han tegnede ”Lykkelige Kristoffer”. Han tegnede Sandø inden han skrev Løgneren. Martin A. Hansen malede og tegnede sin barndomsegn og dens folk, som dernæst indgik i hans prosa. Han knyttede et tæt venskabsbånd til Sven Havsteen-Mikkelsen og boede en tid på Sigurd Swanes ”Malergård”.

Program:

10.00 Ankomst, kaffe, velkomst ved Landsforeningens næstformand Henning Nørhøj og daglig leder af Emmaus, Niels Jørgen Hansen

10.30: Foredrag: Martin A. Hansen og folkekunsten ved Jørgen Jørgensen, cand. theol. fhv. lektor ved læreruddannelsen, udgiver bl.a. af ”Dagbøger 1931-55”. redaktør af ”For Folkets Frihed”. Martin A. Hansen og besættelsen, ”Daggry. Essays om eksistens og livsanskuelse.

Kunsten forstået som det rene udtryk for folkesindets levende møde med kulturepoken var et centralt anliggende for Martin A. Hansen. Det var også i dette lys, han forsøgte at nå frem til en nærmere bestemmelse af det yderst vanskelige og flertydige begreb ’folkekunst’. Begrebet var af nyere dato, men hvad dækkede det over? I den forbindelse skelnede han mellem folkekunst med rødder tilbage til middelalderens tidsalder og verdenssyn der var forbundet med folkesindet som kvalitativ målestok, og den mere udflydende

tale om folkelig kunst. Afklaringen tog form af historiske studier, hvor Martin A. Hansen påviste hvorledes middelalderens kunst blev videreført indenfor nordisk almuekultur qua håndværk og arkitektur. Denne videreførelse fortsatte indtil slutningen af 1700-tallet, hvorefter folkekunstens kilder - det levende møde mellem en kulturepoke og folkesindet - tørrede ud. På det grundlag erklærede Martin A. Hansen den nordiske folkekunst for død. Det nyttede ikke at tro, at den kunne genoplives i dens gamle form. Konsekvensen var ikke pessimisme, men at vi måtte forlige os med det uundgåelige, at forskellen mellem almuekulturens folkekunst og officiel kunst var blevet udvisket. I nyere tid var folkeenhed også kulturenhed og Martin A. Hansen erklærede den gode nutidige kunst som værende folkekunst, også selv om den af folket blev vraget som ufolkelig. 1953 gav Martin A. Hansens opfattelse anledning til en kontrovers med kunstneren Asger Jorn.

12.00 Frokost

13.00 Foredrag: Kontrapunkt. Om arbejdsfællesskabet mellem Martin A. Hansen og Sven Havsteen-Mikkelsen – ved Anders Thyrring Andersen, mag.art. i litteraturhistorie, sognepræst. Modtager af Blicherprisen 2009 og Martin A. Hansen Prisen 2011. Har bl.a. skrevet Polspænding. Forførelse og dialog hos Martin A. Hansen (2011). Har stået for flere udgivelser af Martin A. Hansen, heriblandt Dagbøger 1931-55 (1999) og Kætterbreve. Martin A. Hansens korrespondance med kredsen omkring Heretica (2004). Bidragyder til udstillingsbogen Havsteen (2012).

Foredraget skildrer mødet, venskabet og arbejdsfællesskabet mellem Martin A. Hansen og Sven Havsteen-Mikkelsen. De to havde flere venner tilfælles fra kredsen omkring tidsskriftet Heretica, ikke mindst Ole Wivel, med hvem de som forberedelse til det fælles værk Orm og Tyr (1952) foretog en lang række rejser i Danmark og det øvrige Skandinavien, de såkaldte kirkerejser. Senere fulgte flere andre rejser og bogudgivelser. Mødet og samarbejdet med Sven Havsteen-Mikkelsen blev i en årrække et af de væsentligste elementer i Martin A. Hansens tilværelse og var med til at sende forfatterskabet i en ny retning. Ligesom Hansen fik kolossal betydning for Havsteens udvikling som en kristen maler. Såvel Martin A. Hansen som Sven Havsteen-Mikkelsen befandt sig i et spændingsfelt mellem tradition og modernitet. De var absolut

ikke blot bagudvendte, således som den kulturradikale kunst- og litteraturkritik har påstået. Begge kunstnere kan betegnes som kristne modernister, idet de formåede at forene et modernistisk formsprog med en kristen tro.

14.30 Pause med kaffe

15.00 Foredrag: Martin A. Hansen hos Swanerne ved Henning Nørhøj cand.theol. og historiker. Fhv. lektor i læreruddannelsen og Højskoleforstander. Forfatter til lærebøger til folkeskolen, gymnasiet og læreruddannelsen. Forfatter til boghæftet "Martin A. Hansen – digter og historiker"

I efteråret 1949 boede Martin A. Hansen dels på Malergården, dels på det nærliggende landarbejderhus, det gule hus. Her blev hans berømte roman "Løgneren" til. Og her blev Martin A. Hansen malet af både Sigurd, Gerda og Hanne Swane. Foredraget vil skildre Martin A. Hansens kamp med at få sit manuskript færdigt, hans ture rundt i Odsherred, samt hans forhold til Swane-familien.

314: Seminar på Hadsten Højskole; Martin A. Hansen og Heretica

"Der truer os i tiden" skrev forfatteren, højskolemanden og forlagsdirektøren Ole Wivel i en sang til indvielsen af Båring Højskole i 1959. Når han indledte sin sang sådan, skyldtes det, at halvtredserne var præget af 'kold krig' og atomtrussel. Ofrene fra Auschwitz og skyggerne på murene i Hiroshima havde ligeledes drænet sindet for enhver fremtidstro, og de kendte trosretninger og politiske systemer, som skulle foregive at indeholde svarene på menneskers søgen efter et fast ståsted og sandhed, havde vist sig at være aldeles uholdbare og utroværdige. På den baggrund dannede Ole Wivel i 1948 sammen med Thorkild Bjørnvig og Bjørn Poulsen "Heretica", et litterært tidsskrift, hvor det grundlæggende synspunkt var, at kunstnerne og digterne er de gyldigste

repræsentanter i åndslivet for mennesket, fordi deres tanke udelukkende er bundet og båret af personlig oplevelse og ikke af religiøse, ideologiske eller politiske synspunkter. Nu skulle der for alvor tænkes nyt, fra bunden og med digtningen og poesien som den stærkeste modstandskraft mod den angst for en gentagelse af krigens rædsler, som lå latent i efterkrigstiden. Men hvem blandt tidens digtere og forfattere kunne formidle et sådant synspunkt i det læsende Danmark? Ja, det kunne Martin A. Hansen, og han blev om nogen den, der sammen med Ole Wivel tog opgaven på sig.

I et seminar på Hadsten Højskole, der afvikles lørdag d.26.november i år, vil Landsforeningen Martin A. Hansen forsøge at formidle, hvad det var, der i årene 1948-53, hvor Heretica udkom, var på spil i det litterære Danmark. Det sker gennem foredrag og debat om, hvad det var Heretica og inderkredsen i det litterære tidsskrift historisk og menneskeligt set var funderet i.

Vi håber, at mange af medlemmerne vil møde op til dette seminar og også på den måde markere, at Hadsten Højskole fremover kan være et godt samlingssted i det jyske.

Program med oplysninger om foredrag, foredragsholdere, pris og andre praktiske ting vil blive udsendt til medlemmerne af Landsforeningen i god tid inden seminaret. Der vil også blive mulighed for at købe trebinds værket ”Kætterbreve” for en særdeles favorabel pris.

På Landsforeningens vegne
Ida Røikjær Gammelmark og Ole Juul

315: Ole Malling: Mindeord over Hans-Ole Hansen, Dagbladet, onsdag den 12. maj 2021

Hans-Ole Hansen skabte Historisk-Arkæologisk Forsøgscenter, der senere blev til Sagnlandet Lejre, men Hans-Ole var også aktiv på en række andre områder. Tidligt havde han fokus på det kulturhistoriske miljø og på naturbevaring. Derfor var det naturligt, at han i 1975 involverede Forsøgscenteret i Bygningsfredningsåret afholdt under Europarådet. Over hele Europa var der fokus på bevaringsværdige kulturhistoriske områder.

I Danmark var Lejre-Selsø området et af de udvalgte. Forsøgscentret bidrog med udstillinger og film samt arbejdende værksteder. Straks efter fik Forsøgscentret en række formidlingsopgaver bl.a. for den nyetablerede Fredningsstyrelse under Miljøministeriet. Det blev mit privilegium, især gennem 1970'erne og 1980'erne at varetage en del af disse projekter som fotograf og filmmager, i tæt samarbejde med Hans-Ole. Talrige rejser rundt om i Danmark blev det til, altid med Hans-Ole som en vidende og inspirerende rejsekammerat. Hans-Ole havde indgående kendskab til de danske landskaber og fortidsminder. Og et sikkert øje for særlige spor i landskabet.

I 1979 udgav Hans-Ole bogen ”Danske Naturområder” på Politikens Forlag. Bogen beskrev bl.a. udvalgte offentlige ejede naturområders kulturhistorie og gav eksempler på, hvorledes dette bedst kunne formidles til offentligheden. Bogen var banebrydende på flere områder. Den havde fokus på naturoplevelse og naturopfattelse. Bogen kredsede omkring menneskets lange søgen efter forklarelse. Dette tema var også centralt i Hans-Oles digt ”Af hensyn til liv” fra 1983. Digtet fokuserede på menneskets brug af jordens ressourcer. Dette digt blev senere anvendt som lydsiden i et billeddigt, som vi sammen rejste rundt med på foredragsturne. Talrige besøg blev det til i lokalforeninger under Danmarks Naturfredningsforening, i kirkelige fora samt på højskoler og universiteter. Til Norge og Tyskland nåede vi også med ”Af hensyn til Liv”.

Hans-Ole udgav talrige andre skrifter og publikationer. Om Lejre-egnen kan nævnes publikation om Herthadalen og manuskript til film om Akademiet på Ledreborg.

Skanserne ved Dybbøl besøgte vi adskillige gange ved produktionen af den billedfortælling om Slaget ved Dybbøl, der senere indgik i udstillingen i det nyoprettede Dybbølcenter i 1992. Hans-Ole blev siden Dybbølcentrets leder, efter at han stoppede i Forsøgscentret.

Det var for øvrigt på en tur i 1977, i forbindelse med optagelser til billedserie om oldtidsminder i Sønderjylland, at jeg første gang hørte Hans-Ole fremsætte ideen om et Dybbølcenter. Vi var stærkt optaget af diskussionen og mulighederne. Det kostede en fartbøde ved Rinkenæs.

Hans-Ole havde ikke kun evnen til at føde store tanker og visioner. Han besad også den sjældne evne til rent faktisk at realisere disse tanker og visioner. Æret være hans minde.

I forbindelse produktion af en film i 1976 om Tystrup-Bavelse naturområdet gik turen til norske isbræer. Målet var at forklare istidens landskabsdannelser. Her Hans-Ole Hansen med en kopi af rendyrjægernes rentaksøkse. Og jo, den fungerer fint som isøkse!
Foto: Ole Malling

316: Fra Lise Søelunds bog Pen, pensel og penselstrøg

Filosofiske, biografiske og mystiske indslag fra Stevns. 2020.

Her bringer vi med forfatterens tilladelse kapitel 10: ”Mindet om de drabelige konsekvenser”.

”Intet kan gøre så ondt, som når man tror, at man handler etisk, og finder ud af, at det var uetisk”

Der er en særlig stevnsboer, som man ikke kan eller vil komme udenom, fordi han har sat nogle helt specielle og markante fodspor på Stevns, og som man næppe heller kan lade være med at beundre. Det er Martin A. Hansen, hvis oprindelige navn er Alfred Martin Jens Hansen, og han blev født den 20. august 1909 i Strøby på Stevns. Under 1. Verdenskrig var faren indkaldt til militærtjeneste og var borte fra hjemme i flere måneder, hvilket medførte, at familien havde det hårdt, også fordi det samtidig var barsk at klare sig og overleve på landet som husmandsfamilie. Ikke desto mindre fik Martin et unikt forhold til naturen, som efterfølgende satte sit præg på hans forfatterskab, og som man kan nyde som læser af hans bøger. I bogen ”Løgneren” får vi en smuk naturbeskrivelse: ”Disen over Øen tyllede sig fuld af Lys, og her i Middagsstunden mærkede man Engelen i Luft og Lund. Men man kunde ikke stikke en pind mere end et Par Tommer ned i Pløjelaget. Dernede sad endnu Frosten. Der stod skinnende Bløde over Grønjorden, og Vand sivede af Sted mod Stranden, over Jorden, uden at Synke. Trist nok, for Øen har ikke faaet Regn nok.” (Hansen, 1971, 113). Vi mindes om, at det er en stadig besindelse på jorden som fødevarekilde, men også at naturen er fænomen, som må opleves og beskrives.

Hovederne, der skræmte koret væk

Den mest kendte seværdighed på Stevns er Højerup Kirke, som er taget ud af brug på grund af frygten for, at den skulle skride i vandet, hvilket rent faktisk skete nogle år senere, men heldigvis blev det meste stående. I dag valfarter folk til den gamle kirke både for at blive gift og for at bese et sted, der rummer så megen historie og gamle myter. Et af de for egnen typiske kendetegn er de

to ansigter, som man kan se i korbuen, der i dag er helt ude på den balkon, man har lavet i forbindelse med afstivningen af kirken, og de ansigter kunne snart få Hansen til at fundere over livets modsætninger i form af godt og ondt. Herom skriver han i "Løgneren": "Vi må se Hovedet inden det bliver mørkt. Det skumrende Rum virkede paa ham, mærkede jeg. Ellers havde han aldrig stillet det Spørgsmaal før. Det gjorde han for at værge sig mod noget fremmed, der her i Halvmørket sniger sig ind paa ham.

Vi kan desværre ikke rigtig se de romanske Kalkmalerier i Korvælvingen, sagde jeg, de har lidt meget under Havgusen. Men der er Hovedet!
Det er et grovt stenhoved der sidder i Koret, i Triumfvæggen vendt imod alteret. Buttet som et Sælhoved. Runde Øjenhuler, rund Mund.
Underligt, sagde han, hvad skal det være?

Kom nærmere her til Alterskranken. Se herfra.
Døden? Sagde han.

Kun præsten og degnen ser det, sagde jeg, de ser ham der som den første og forreste i Menigheden.

Jeg kunde mærke at Stenhovedet og den klamme Tusmørkestemning virkede stærkt på den unge Mand." (Hansen, 1971, 61-62). De vrængende, skræmmende og skæmmende ansigter, som altså ofte findes på stevnske kirker skulle egentlig have til opgave at værne netop imod det onde, men man oplever som i episoden her snarere det omvendte, at de er de onde. Man kan foruden det spørgsmål, der stilles i citatet om hovedet, også stille det meget oplagte eller humoristiske spørgsmål, hvorfor koret med alteret egentlig forlod sin kirke, og hertil må det oplagte svar være, at det ville vi andre vel også gøre, hvis man konstant blev mødt af de uhyggelige to ansigter dag og nat. Tilbage til Hansen kan det fortælles at han blev uddannet som skolelærer på Haslev Seminarium, og at hans roman "Løgneren", der foregår på Stevns, ligeledes handler om en skolelærer ved navn Johannes Vig. Hansen mener, at han fik sin kærlighed til jorden og naturen fra sin far, mens han arvede sin evne til at fortælle fra sin mor, og den syntese udfoldes eksemplarisk i hans omfattende forfatterskab. Han blev gift med Vera Jensen og de fik to børn, og

dem kan man endnu møde her på Stevns i aktiv indsats for at fortælle om og formidle deres fars litterære arv.

Der, hvor jeg fængsles allermest i forhold til Hansens bøger er, når han udtrykker sit venskab med, sin lidenskab og sit kendskab til bøgerne, og "Selskabet bogvennerne" har i en lille fin bog samlet nogle noveller, som giver et indtryk af, hvor forelsket Hansen var i bøgerne og den påvirkning, som de har på en. Den smukkeste af novellerne er om en lille dreng, hvis passion netop er læsning, og da han mest ligger syg, så får han tid til at læse, men problemet er, at han ikke selv har bøger, for den slags havde man ikke råd til i alle hjem før i tiden, så han må låne hos en mand flink mand i byen, som har masser af bøger. En dag lykkes det imidlertid for Mattis, som drengen hedder, at komme op af sengen og ud af døren, idet han skal klare nogle ærinder for sin mor, men mest tænker han på, at han kan slå et smut forbi den rare mand og låne en bog med hjem. Det lykkes alt sammen, men bogens tiltrækning på drengen gør hjemvejen ulidelig, og snart må han give efter og simpelthen sætte sig ned for at læse. Det gør man ikke ustraffet, for når først man er begyndt på en bog, så kan man ikke stoppe. Den følelse kender alle bibliofile, og det var, hvad Mattis var, og hvad der gjorde, at han aldrig fik rejst sig igen, da han først var langt inde i verdenshistoriens store begivenheder. Til sidst må han rejse sig, men da er han formentlig igen blevet rigtig syg, fordi han har siddet så længe at solen er gået ned og kulden har taget over. Hjem kommer han til sin bekymrede mor og kan kun lige stavre i seng: "Han klædte sig af og lagde sig i Slagbænken ved Siden af sin yngre broder, som sov fast. Han laa og hørte paa Urets trevne Tikken. Han havde ogsaa en sær Kimen i sine Øren. Kuldegysninger for igennem ham. Det er nok Feber sagde han ved sig selv, man bliver nok daarlig. Det kan være man dør. Men hvor har jeg læst!"…

Men synerne kommer. Han er Kristoffer Colombus, der staar paa Dækket af "Santa Maria", og Atlantens Dønninger kan Mattis tydeligt mærk, for alt duver og sejler for ham." (Hansen, 1957, 23-24). Det, der også kommer efter historien om Mattis' kærlighed til bøgerne i den samling, er flere fortællinger med bogen som omdrejningspunkt, og man stifter bekendtskab med en urmager, der ligeledes låner bøger ud til en litterært hungrende dreng. Vi får "Historien om et Træ", der ikke er et helt almindeligt træ, for dette piletræ

bliver erstatningen for en god lænestol, idet man her kan sidde og læse i fred og ro i timevis, og således kan studiet af verden eller læsningen også tage sin begyndelse mellem pilegrene og blafrende blade. Hvis man er til Fyn og ikke mindst til versfortællingen ”Adam Homo” af Paludan-Müller, så må man læse ”Middagsstunden”, der bestemt inkluderer mange stunder, idet det er en meget vægtig bog, som Hansen forklarer, og det kan man kun være enig i. Således bevæger vi os igennem bøgernes univers og ikke mindst de erfaringer, som knytter sig til det at læse og de anstrengelser, der også kan være forbundet hermed.

En bitter erfaring

Hansen gjorde sig naturligvis også sine erfaringer igennem sit liv, og jeg tror, at den bitterste af slagsen var den erfaring, der beskrives i bogen ”Efter drabet” af Peter Øvrig Knudsen, hvor man hører besættelsen og i særdeleshed om de likvideringer modstandsbevægelsen forestod. Hansen boede midlertidigt i nærheden af Utterslev mose, hvilket faktisk også er tæt på mit barndomshjem, men jeg er jo så heldig ikke at have oplevet krig og grumme forhold. I 1944 var Hansen til gengæld tæt på de grumme forhold, og han hørte med mellemrum, hvordan nogle blev likvideret i mosen, når skuddene blev affyret. Mosen blev kaldt den blodige mose, og den kunne Hansen kigge ud på fra sit loftsværelse, hvor han sad og skrev eller forsøgte at skrive fredelige romaner bl.a. om ”Lykkelige Kristoffer”. Han kunne også tydeligt høre, når tyskerne traskede hen over mosevejen og med mellemrum stødte en geværkolbe i jorden, og mange tanker angående, om det var det ene eller andet folk, der var de værste er også gået igennem hovedet på Hansen. Det, han havde sagt ja til at gå igennem, var i juli 1944 at bidrage til en illegal bog, hvori man ville forsvare de stikkerlikvideringer, der fandt sted, fordi de danske modstandsfolk ville statuere eksempler på, hvordan det gik, hvis man som dansker var tro imod tyskerne og ikke danskerne. Hansen fik den opgave, der var den vanskeligste i hans liv, at forklare og forsvare modstands-bevægelsens handlinger og herunder likvideringer under krigen, og i 1944 var der allerede foretaget omkring 40 likvideringer, og det antal begyndte derefter endvidere at stige voldsomt. Hansen udskød hele tiden den opgave, mens han ivrigt skrev på sin roman i nattetimerne, og først hen på morgen måtte forsøge at skrive på den vanskelige opgave. Da hans tekst endelig var

færdig, så blev den bragt i den illegale bog ”Der brænder en ild”, og Hansens beretning hedder ”Dialog om Drab og Ansvar”. Den udspiller sig med en hovedperson, der nok er det mest utænkelige, som Hansen kunne have valgt til den opgave, og det er filosoffen Sokrates. Man tænker, at Sokrates lige så lidt som Hansen selv ville kunne forsvare, at den slags uetiske handlinger foregik, og min tanke er, at det netop var derfor, at forsvaret blev lagt i munden på Sokrates, for så kunne enhver sige sig selv, at det måtte være et fiktivt forsvar. Den eneste trøst, der var at finde for Hansen, var, at det blev lovet et eller sted fra, at man efter krigen ville stille de forskellige modstandsfolk for en domstol, for at prøve, om likvideringerne holdt vand her, men: ”Jeg ved ikke fra hvem den Besked kom og har ikke prøvet at efterspore det. Det var ogsaa manges Mening at saadan skulle det blive. Det skete ikke. Det var en Fejl.”. Da Hansen lå for døden i 1955, så skrev han en novelle, der slutter med ordene fra en, der har likvideret under krigen: ”Jeg er fuldt skyldig fordi jeg dræbte. Og du er fuldt skyldig fordi du skrev Forsvaret for at dræbe” (Citater fra Knudsen, 2005, 28-29). Hansen kunne ikke glemme det.

Hansen havde en kristen tilgang til livet, og han mente, at den mest åbenbare sandhed fra kristendommen er, at mennesket tilhører nuet. Vi skal ikke gå og vente på det hinsidige eller fremtidige, men være i nuet, og her er han tydeligvis inspireret af Søren Kierkegaard. Ligesom Kierkegaard kritiserer den såkaldte refleksionssyge, hvilket betyder, at vi hele tiden tror, at vi kan tænke os til eller frem til løsninger på eksistensens problemer, så peger Hansen også på den eneste måde at komme fri af tankerne, og det er ved at lade sig opsluge af umiddelbarheden og en enfoldig tro. Ingen af de to digtere fandt det nemt ikke at tænke, for at nøjes med at tro, men deres påpegning heraf har givet dem selv og os læsere mulighed for at se livet fra et andet perspektiv, fordi de så ihærdigt satte fingeren på de eksistentielle vilkårs vanskeligheder. Endelig må vi ikke glemme Hansens sten i lunden, der tydeligt markerer hans indsigt og viden også i de historiske perspektiver, for vi ser et hjulkors, der som solvognen understreger bronzealderens syn på, hvordan solen køres hen over himlen, og hvordan helleristninger har været de første litterære tegn i vores civilisation. Dertil får vi det fantastiske værk fra Hansen side om ”Orm og Tyr”, og det var nogle af de første ord som min yngste lærte at stave sig frem til, fordi den tykke på stod på min hylde i soveværelset, og så skulle vi hver

aften lige repetere, hvad der stod, og hvem der havde skrevet bogen. Det resulterede i, at hver gang vi kører igennem Strøby, så siger mand og drenge som med en mund ”Orm og Tyr”, så Hansen er bestemt et hit hjemme hos os. Fra bogen skal vi slutte med et dejligt citat: “ I folketroen sænker stilheden sig nu over dødeverdenen. Graven er ikke en bolig. Og kisten er ikke Karins færge der sejler ud paa de mørke vand paa vej mod dødsrigets havn. Kisten er en alkove. Graven er en seng. Den døde sover. Han sover sig bort I jord. Den simple, ædle kristentro flygter ikke paa sjæletroens flagermusvinger bort fra de dumpe helligord: til jord skal du blive.” *(Hansen, 1999, 251)*.

317: Ole Juul: Som fuglespor i sne

Ole Wivel og kristendommen. 200 sider. 270 kroner. Hovedland

Da det litterære tidsskrift Heretica i 1950-51 blev redigeret af forfatterne Martin A. Hansen og Ole Wivel, fik det tag i den grundtvigske intelligentsia. Så godt et tag, at man om den danske folkekirke i 1950'erne kunne sige, at det var et sted, hvor Martin A. Hansen skrev evangeliet og Ole Wivel epistlerne. Denne charmerende tanke genkalder den pensionerede sognepræst Ole Juul (født 1949) med kærlig ironi i sin nye, grundige bog om Ole Wivels poesi og dens forhold til kristendommen.

Fra: Rasmus Vangshardt, anmeldelse i Kristeligt Dagblad 1.4.22

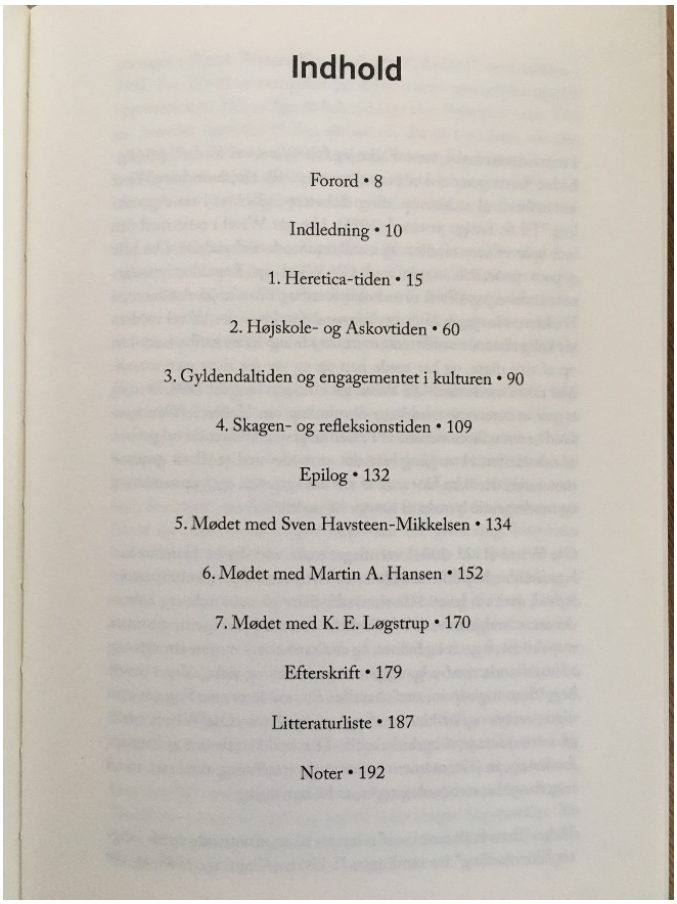

Indhold

Forord • 8
Indledning • 10
1. Heretica-tiden • 15
2. Højskole- og Askovtiden • 60
3. Gyldendaltiden og engagementet i kulturen • 90
4. Skagen- og refleksionstiden • 109
Epilog • 132
5. Mødet med Sven Havsteen-Mikkelsen • 134
6. Mødet med Martin A. Hansen • 152
7. Mødet med K. E. Løgstrup • 170
Efterskrift • 179
Litteraturliste • 187
Noter • 192

318: Henning Nørhøj: Præsentation af SOM FUGLESPOR I SNE

En præsentation af Ole Juuls bog om Ole Wivels kristendomsopfattelse

Ole Wivel skriver i sit essay "Poetisk selvangivelse", at forfatteren gennem sin digtning søger "at finde vej til det egentlige, den tilstand, hvori mennesket hviler i skabningens favn". Digtning og liv er ét. Digtningen er en erkendelsesform.

Ole Wivel (1921–2004) brød igennem med digtene I Fiskens Tegn (1948) på Wivels Forlag, som han grundlagde 1945 og ledede til 1953. Hans forlag indgik i Gyldendal, hvor han som del af en ledertrojka radikalt fornyede forlagsvirksomheden. Og fra 1948 udgave han sammen med vennerne Thorkild Bjørnvig og Bjørn Poulsen det litterære tidsskrift Heretica.
Ole Wivel ville i sin lyrik og essays og på baggrund af efterkrigstidens værdisammenbrud og angst formulere et håb på trods. Han var tydeligt optaget af det kristne evangelium og dets håbsbudsskab. Den tidlige kristendoms symboler kom til at præge hans digtning i sammenhæng med et opgør og en kritik af den kirkelige kristendom.

Ole Juul, vores landsforenings tidligere formand, har sat kræfter og tid ind på en analyse af Ole Wivels digtning med fokus netop på den kristendomsopfattelse, som hans lyrik udtrykker, samt de stærke påvirkninger, som Wivel modtog fra Martin A. Hansen, Sven Havsteen-Mikkelsen, K. E. Løgstrup og Vilhelm Grønbech. Ole Juul giver os med sine analyser og fremstillinger af Wivels lyrik og forsøg på at formulere sin egen tilgang til kristentroen en væsentlig bog, der ikke alene gør os klogere på Ole Wivels forfatterskab og betydning for efterkrigstidens litterære miljø, men også og ikke mindst giver et stærkt indtryk af en forfatters kamp for at komme til rette med kristentroen. For hvordan giver kristendommen mening i en sekulariseret tid og for en bevidsthed, der helt og holdent er præget af moderniteten? Denne problematik fører Ole Juul os ind i og perspektiverer med sin analyser af Ole Wivels lyrik. Det er gjort med både litterær og teologisk indsigt og tyngde.

I læsningen af Ole Wivels digtning, deles dennes litterære udvikling op i fire faser: Heretica perioden, Askovtiden, tiden med ledelse af Gyldendal og så opholdet på Skagen. Jeg har valgt at koncentrere mig om Ole Juuls beskrivelse af den prægning, som tiden på Askov Højskole fik på Ole, Wivels digtning og livsforståelse – og så mødet med Martin A. Hansen, der blev til et venskab, der for al fremtid blev afgørende for Ole Wivel.

På Askov blev Ole Wivel stærkt påvirket af det grundtvigske. I sommeren 1950 lader Ole Wivel sig invitere til Askov Højskole af højskolelærer Johannes Rosendal. På forhånd var Ole Wivel skeptisk, men bliver så grebet af den eksistensforståelse og det miljø, som højskolen står for og udgør. Han lader sig af forstander Arnfred overtale til at virke som lærer på skolen. Det bliver ifølge Ole Juul en ”øjenåbner” for den unge digter og tidskriftsredaktør. Og Ole Juul citerer: ” her var indrømmelse af menneskers afmagt, den afgrundsdybe forskel på forkyndelsen af gudsriget som næstekærlighed og den faktiske selviskhed og egocentri”. Askov betød for Wivel en erkendelse af, at kristentro er at åbne sig for livet og medmennesket (Ole Juul s. 63).
Ole Juul gør klart rede for, hvad der sker med Wivel. I Den Skjulte Gud. Breve til en præst (1952) skriver Wivel sig op imod den totale adskillelse af det guddommelige og det menneskelige, sådan som det kommer til udtryk i Tidehvervs teologi, stærkt påvirket som den var af Karl Barths tale om Gud som ”Der ganz andere”. Ole Wivel kæmper for at komme til rette med, at Gud må være det, der møder os midt i livet og gør sig til ét med mennesket, sådan som Wivel mener at finde det i den allertidligste kristendom. Forholdet til medmennesket må være ét med forholdet til Gud. Der må være en identitet. Forstået sådan må kristendommen i sig bære en helhedsforståelse livet. Ole Juul gør her opmærksom på, at Wivel mærkværdigt nok ikke har blik for Tidehvervsbevægelsens ihærdige tale om at være jorden tro i kraft af dåben og tilgivelsen og den deraf følgende fordring om at tage vare på næsten. Nej, Ole Wivel vil møde Gud, finde Gud som det ubetingede og som sikkerhed mod angst og anfægtelse.

Hvad kom så venskabet med Martin A. Hansen til at betyde? For det første peger Ole Juul på Martin A. Hansens begyndende optagethed af Wivels digtning, sådan som den navnlig kommer til udtryk i samlingen I Fiskens tegn

(1948). Martin A. Hansen ser i Ole Wivels digtning det samme, som han selv søger efter, nemlig at føre evangeliets revolutionære tanke over i den nye digtning. Ole Wivel ser i Martin A. Hansen det moralske og etiske fundament, som han selv søger efter. For Ole Wivel havde ikke sagt fra og i tide overfor det, han kalder sin "romantisk-heroiske" vildfarelse, som han udtrykker det i den selvbiografiske bog Romance for Valdhorn (1972).

Martin A. Hansens påvirkning på Ole Wivel er den opfattelse af forfatterens virksomhed, at det er en forpligtelse til at forholde sig til virkeligheden, Digtningen har et etiske anliggende. Det er i det lys, at både Martin A. Hansen og Ole Wivel er fælles om at få afklaret forholdet til kristendommen. Af Matin A. Hansen lærer Ole Wivel, "at digteren i sine poetiske udtryk skal knytte til ved et folkeligt åndsliv, der dybest set er forankret i en historisk kristentradition" (s. 159). Forpligtigelsen overfor medmennesket er forankret i historien og evangeliet. Ole Juul understreger netop, at det var denne forpligtigelse, som ifølge Martin A. Hansens tolkning var overleveret fra det førkristne retssyn, nyfortolket og inkorporeret i den tidlige middelalders danske kristendom.

For Ole Wivel bliver dette udgangspunktet for en kamp mod uret og undertrykkelsen, en motivering for et socialt engagement, der ligger et andet sted end i socialisme og kulturradikalisme, nemlig i et sekulariseret friheds- og retssyn, skriver Ole Juul med henvisning til Wivels artikel "Med Grundtvig i ryggen". I denne artikel henviser Wivel til Martin A. Hansens indsats under besættelsen, idet han ser den etiske forpligtelse som bundet til menneskets konkrete situation. Hvad der var gyldigt for Martin A. Hansen engang, er også gyldigt nu, skriver Wivel i sin artikel.

Wivels deltagelse i kirkerejserne sammen med Martin A. Hansen og Sven Havsteen-Mikkelsen som forberedelse til Martin A. Hansens kulturhistoriske værk Orm og Tyr, bliver med Ole Juuls formulering "grobund og bekræftelse af indoptagelse af urkristendommen" i sin digtning . Hvad Wivel lærer af Martin A. Hansen er, at han som digter slet og ret er forpligtet på kristendommen. Kristendommen er nok "overgroet af overtro om det hinsidige", men den tilhører nuet og vil nuet.

Med den store todelte biografi over Martin A. Hansen bevidner Ole Wivel sit venskab. Og Ole Juul gør da også opmærksom på Wivels tekst på mindestenen bag Strøby præstegård, hvor Martin A. Hansens Gudsforhold kommer til udtryk som det, Wivel netop selv har taget til sig: ”Guds naade og jords glæde/Synger i dit ord”.

Alligevel må Ole Juul konstatere, at Wivel ikke kunne gå hele vejen ind i huset, ind i kirken. Wivel var draget af kirken, skriver Ole Juul, fordi den stod for de grundlæggende sandheder, som han selv så suverænt tolkede. Det gør Ole Wivels digtning vedkommende. For hans digtning udtrykker på trods noget essentielt ved kristendommen, der nødvendigvis rammer os. Det er, hvad Ole Juul med sin bog om Ole Wivels digtning velgørende og oplagt lægger frem for os.

Ole Juuls bog være hermed på det varmeste anbefalet. ”Som fuglespor i sne” kan købes gennem Landsforeningens hjemmeside.

319. Martin A. Hansen og kunsten

Her bringer vi en række billeder, som er dukket op af gemmerne.

320: Ole Juul: Vi har brug for digterne

Kronik i Jyllands Posten 30.april 2022

I en tid, hvor efterveerne fra corona tiden endnu er mærkbare, og hvor ufreden i Europa er en stadig voksende trussel, er der i den grad brug for livskraftige og håbefulde livstegn fra en særlig gruppe af samfundet, som tidligere har blandet sig og fyldt i samfundsdebatten og hermed været medvirkende til, at det gav mening trodsigt at tro på fremtiden. Jeg tænker på vore kunstnere, især vore digtere og forfattere. Men læser man anmeldelser af nyudgivet prosa og lyrik er det slående, at de forfattere, der fylder mest og får flest stjerner, er dem, der med størst gennemslagskraft beskriver en håbløs barndom og et sindsoprivende opgør med forældregenerationen, der åbenbart har svigtet. De samme forfattere svigter hermed det folk og de læsere, de

skriver for og til. Denne svigt er måske den allerstørste trussel mod det håb, der er en nødvendighed for at trodse langtidseftervirkningerne fra coronaen og krigstruslen.

I 1950'erne befandt vi os herhjemme i en lignende mental tilstand. Eftervirkningerne fra besættelsestiden, afsløringerne af krigens grusomheder, nazismens ondskab og en polarisering mellem øst og vest hæmmede i den grad de bestræbelser, der fra politisk hold blev sat ind på arbejdet frem mod en velfærdsstat. Da hændte der det lovende og bekræftende, at forfattere herhjemme skrev sig op mod det dogme, at kunsten er sat i verden for alene at afsløre mistrivsel og elendighed, men at den tværtimod kan skrive sig ind i en fortælling, der handler om trodsig tro på fremtiden og på menneskets formåen.

Jeg tænker især på generationen omkring det litterære tidsskrift Heretica (1948-53), hvor enkeltpersoner kom til at lyse på den litterære himmel samtidig med, at de ihærdigt gennem foredrag og studiekredse støttede bestræbelserne på at skabe en solid og velfungerende velfærdsstat. I mit arbejde med at analysere Ole Wivels digte og essays, som har udmøntet sig i min nyudgivne bog "Som fuglespor i sne – Ole Wivel og kristendommen" (Hovedland 2022), har det slået mig, i hvor høj grad digtningen og det kulturelle opbygningsarbejde hang sammen for en forfatter og kulturpersonlighed som Ole Wivel og især, at en sådan sammenhæng er en mangelvare i dag, hvor der er allermest brug for den.

Hvoraf kom den sammenhæng, og hvordan blev den bekræftet? Ja, svaret giver sig selv, når man læser sig ind i perioden og opdager, i hvor høj grad den unge generation af forfattere i almindelighed og en person som Ole Wivel i særdeleshed blev påvirket af forfatterfyrtårnet Martin A. Hansen.

I slutningen af fyrrerne er Martin A. Hansen blevet et navn, man i vide kredse taler om og respekterer. Han er med udgivelserne af "Jonatans Rejse" (1941), "Lykkelige Kristoffer" (1945) og "Tornebusken" (1946) omsider slået igennem som forfatter. Hans stemme høres landet over, i højskole-, foredrags- og ungdomsforeninger, på biblioteker, gymnasier og seminarier. Gennem ham og i kraft af hans folkelige tyngde bliver det med Heretica, som han går ind og

støtter, muligt at skabe en levende kontakt mellem de yngre forfattere og det brede, folkelige publikum. Martin A. Hansen er om nogen den, der kan bryde den mur ned, som også dengang rejste sig mellem litteraturen i dens moderne, søgende og avancerede form og det læsende Danmark. Som sådan var han tænkt som tidsskriftets folkelige garant. Martin A. Hansen anede selv, at Heretica for ham kunne blive til en fortsættelse af det tidsskrift, som for ham havde fået stor betydning i de sidste besættelsesår, "Folk og Frihed". Her havde han oplevet, hvordan personer fra forskelligt politisk og ideologisk hold kunne arbejde sammen om et fælles mål, og hans interesse for de unge digtere omkring Heretica bundede i, at dette frugtbare samarbejde kunne fortsætte i Heretica. Martin A. Hansen nærede et stærkt håb til den nye generation af digtere, som ganske vist var totalt ribbet for tro på det, som traditionen havde overleveret dem, men som alligevel i deres digtning formåede at hente det ud af traditionen, som kunne bære igennem. En trodsig tanke, som for Martin A. Hansen bundede i kristendommen, i den ægte revolutionære idé, som han kaldte evangeliet, og som handlede om omsorg for medmennesket, etisk ansvarlighed og moralsk forpligtelse.

Af netop den grund hentede Martin A. Hansen i 1953 Ole Wivel hjem fra Askov Højskole, hvor han i 1951 var blevet fast ansat som lærer, til stillingen som direktør på Gyldendal, som Knud W. Jensen efter opfordring og moralsk støtte fra Martin A. Hansen havde opkøbt. Martin A. Hansen fornemmede, at Ole Wivel var den, der sammen med andre af hans generation ville kunne sikre den gamle hæderkronede kulturinstitution, som var nødvendig i opbygningen af et samfund på ruinerne af det moralske og menneskelige nedbrud under 2.verdenskrig. Det blev for Wivel som for andre en forpligtelse, at digteren og digtningen nu skulle knytte nye bånd til det folkelige åndsliv, der dybest set var og er forankret i en historisk, kristen tradition. Af Martin A. Hansen havde Wivel lært, at i forankringen i historien og i kristendommen kan der med god ret tales om en forpligtelse overfor medmennesket, eller rettere, forpligtelsen udspringer af forankringen. Det var det, der dengang var på færde, og det er det, der i dag fattes og savnes.
Når man beskæftiger sig med en person som Ole Wivel, hans forfatterskab og kulturarbejde, spørger man undervejs sig selv flere gange. Hvor havde manden størst indflydelse? Var det bag mahognibordet på Gyldendal eller bag skrivepulten derhjemme i Vedbæk? Svaret er, at de to positioner i særlig grad

kom til at høre sammen. For Wivel lå der i det at arbejde med poesien en erkendelse af et etisk imperativ for det arbejde frem mod velfærdsstaten, som han politisk og kulturelt kom til at deltage i. Tingene hang sammen og blev udtrykt i sammenhæng. Om sit standpunkt skriver Ole Wivel i sine erindringer, at i "mere end tyve år har det været bestemt af, hvad Martin A. Hansen kaldte et nordisk friheds- og retssyn. Det har fra gammel tid søgt at forene hensynet til det enkelte menneske med hensynet til samfundets tarv og har præget en lang, både opløftende og beskæmmende historie". Det friheds- og retssyn, som Wivel her påpeger, blev, som Martin A. Hansen beskriver det i "Orm og Tyr" (1952), indoptaget af kristendommen, som kom til Norden omkring årtusindskiftet og fik til huse i de første kristne kirker, og Wivel ved af, at om ikke den unge kirke så at sige havde givet husly til friheds- og retssynstanken, havde den næppe overlevet i kulturen. Men det gjorde den dengang, og det er den fortælling, som Wivel og andre med ham skriver videre på. Det, der dengang var afgørende for Ole Wivel og andre ligesindede forfattere og kunstnere i opbygningen af velfærdsstaten, var forsøget på at få kulturpolitik og litteratur til at hænge sammen, som igen var indbegrebet af det at beskæftige sig med kunst og kunstudførelse, især digtningen. Det handlede om en moralsk forpligtelse, som tydeligt trådte frem i de sidste måneder af Hereticas levetid, og som dengang i 1953 ledte Ole Wivel fra poetisk erkendelse af sammenhæng frem mod en etisk forståelse af forpligtelse. I et debatindlæg skriver han få år senere, at "det afgørende for en ny litterær bevægelse er vel, bortset fra den kunstneriske udtrykskraft, hvormed den manifesterer sig, om den medvirker til at menneskeliggøre det samfund, vi lever i".

Det er just det, der er på spil i dag, hvor vi den grad har brug for kunstnere og digtere, der på ny indskriver sig i en trodsig forventning til og et evangelisk håb for fremtiden.

321: Mette Lise Rössing: AT SE NATUREN FRA ET TOG

Vi bringer i dette Nyhedsbrev et udsnit af min fars brev til sin forlovede da hun skal med tog til Fyn. Han gør sig nogle betragtninger om den nyere kunst og han vil gerne fortælle sin Vera om disse forhold, så hun får så meget som muligt ud af sin togrejse. Selve brevet er noget længere.

Her i året 2022 vil Landsforeningen udgive bogen ”Med en omstilling i Øjet” hvor Martin A, Hansens egne malerier og tegninger vises og kommenteres (både i året 1989 hvor heftet udkom første gang) og i dette års udgivelse af bogen der er en udvidet udgave af heftet.

Hvordan man kan se Naturen ved rejse med Tog.

. . . Der er gået et lille Lys op for mig ved dette, jeg har ikke hørt nogen sige det før, men det er utvivlsomt rigtigt - - det er ogsaa af den Slags som man kun ved et Tilfælde opdager: nemlig Farten i Synet har gjort sit og meget til at det maleriske har forandret sig, at den saakaldte moderne Kunst er opstået skyldes foruden andre Ting (bl. a. et mere friskt Farvesyn, mere Frihed i Tegningen og mere Analyse over for Enkelthederne i Fænomenet osv.) den Omstændighed, at man de sidste Par Generationer i langt højere Grad har set Tingene i Fart! Det er i mere end en Henseende Teknikken der har gjort Forandring i Malernes Pupilindstilling.

Al Kunst bygger på Iagttagelser – det være Øjet (Maleren og Digteren) eller Reflexionen (Forfatteren, Filosoffen og Digteren) eller Øret (Tonekunstneren og Digteren). Jo Fuldkomnere Øje, Øre og Reflexionen fatter og skiller det overflødelige ud, des lødigere Kunst. Og nu den impressionistiske (el. ”moderne”) Kunstner. Alt andet end det enkle er ham ligegyldigt. Sin Forkærlighed for den enkle ”ærlige” ”grebne” Streg og den udskilte ”oprindelige” Farve kan han drive til paradoksale Højder (hvorfra der ikke er langt til den Svindel jeg vil paastaa trives meget i vore Dages Malerkredse). Han skal i Landskabet falde hen i Linjen, bryde sig Fanden om andet end den;

det overdøvende Farvepræg i de altid Stærkt sammensatte Farvetoner i Naturen, ja det fortolker han som det eneste eller det ene . . .

322: Flygtning

Landsforeningen Martin A. Hansen er blevet opfordret til at udgive forfatterens lyrik. Denne opfordring vil vi arbejde videre med. Her er et digt der desværre er sørgelig aktuelt.

Flygtning.
Hvor er mit Hus med det lave Tagbryn,
hvor er mit hvide Hus?
Mit Hus havde kalkede Mure,
Det var tækket med Rughalm.

Hvor er hun henne som altid levede hos mig?
Hun sagde tit: Tror du ikke?
Hun gik hos mig i Stalden og Marken,
Og sagde altid: Tror du ikke?

Hvor er mine Unger der altid sad i Hegnet
Under blaabærrene
og slog Knuder på tørrede Mælkebøtter.
Hvor er I henne nu?

Martin A. Hansen
Digt fra "Veras Viser"
udgivet på Veras fødselsdag d. 13. maj 1950

* * *